

Biblijna katecheza o miłosierdziu w okresie paschalnym w ramach katechezy mistagogicznej

Papież Franciszek zapowiedział Rok Święty Miłosierdzia. Rozpocznie się on 8 grudnia 2015 roku i trwać będzie do liturgicznej uroczystości Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata tj. 20 listopada 2016 roku¹. Z tej racji została podjęta refleksja nad treścią biblijnej katechezy o miłosierdziu skierowanej do bierzmowanych, jako przyczynek do katechezy mistagogicznej.

Katecheza mistagogiczna według *Dyrektorium ogólnego o katechizacji* jest etapem następującym po przyjęciu sakramentów wtajemniczenia, pomagającym w wewnętrznym przeżyciu tych sakramentów i we włączeniu się do wspólnoty². Zatem katecheza mistagogiczna powinna być skierowana do uczniów, którzy przyjęli już sakrament bierzmowania. Również *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*³ okres mistagogii, czyli pogłębionego wtajemniczenia, sytuują po otrzymaniu przez wierzącego sakramentów wtajemniczenia⁴. Wtedy właśnie cała wspólnota razem z nowo ochrzczonymi przez rozważanie Ewangelii, uczestnictwo w Eucharystii i uczynki miłosierdzia postępuje w głębszym poznaniu misterium paschalnego i usiłuje coraz lepiej urzeczywistniać je w praktyce życia⁵. Katecheza mistagogiczna jest ściśle

BEATA STYPULKOWSKA – dr teologii, wykładowca Wyższego Instytutu Teologicznego w Częstochowie oraz pracownik Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej i Diecezji Sosnowieckiej.

¹ FRANCISZEK, *Bulla o Nadzwyczajnym Jubileuszu Miłosierdzia „Misericordiae vultus”* (MV) 3-5, w: http://pl.ra.diovanica.va/news/2015/04/11/papieska_bulla_%E2%80%99Emisericordiae_vultus%E2%80%9D-tekst/1136093#, [08. 08. 2015].

² KONGREGACJA DS. DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (DOK) 89, Poznań 1998.

³ *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (OCWD), Katowice 1988.

⁴ OCWD 37.

⁵ Tamże.

związana z katechezą wtajemniczenia, będąc jej naturalną kontynuacją i wypełnieniem⁶.

Katecheza wtajemniczenia przygotowująca do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej jest ściśle związana z liturgiczną celebracją Paschy Chrystusa. Zgodnie ze starożytną tradycją okres Wielkiego Postu jest czasem ściślejszej formacji dla katechumenów (etap oczyszczenia i oświecenia, skrutynia), prowadzącym do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w Wigilię Paschalną⁷. Sobór Watykański II zwrócił uwagę, że zarówno w liturgii, jak i katechezie należy w Wielkim Poście przypomnieć chrzest⁸. Ma to się odbywać przez pokutę, gorliwe słuchanie słowa Bożego i modlitwę⁹. Okres pięćdziesięciu dni radości paschalnej umożliwia pogłębienie formacji związanej z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej¹⁰. Jest to czas katechezy mistagogicznej. W przypadku młodzieży bierzmowanej cały okres paschalny można wykorzystać jako pogłębienie i ugruntowanie więzi z Chrystusem Miłosiernym – Odkupicielem człowieka.

W kontekście biblijnym należy zwrócić uwagę na Osobę Jezusa Chrystusa, którego bierzmowani mają naśladować. Chodzi o takie czytanie tekstów biblijnych, z których nie tylko uzyska się konkretną wiedzę o Jezusie, ale również czytane słowo będzie dawało motywację i moc do podejmowania działania. Chodzi o czytanie „w Duchu”, które Pismo Święte otworzy jako zbawcze orędzie.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie treści katechezy mistagogicznej dla bierzmowanych w odniesieniu do przygotowania do celebracji tajemnicy Miłosierdzia. Przedstawienie propozycji dla katechezy biblijnej katechizowanych zostanie skoncentrowane na katechezie parafialnej. Wydarzenie paschalne jest punktem centralnym katechezy o miłosierdziu, a okres paschalny w liturgii uobecnia zbawcze wydarzenie. Element liturgiczny zostanie w niniejszym artykule ograniczony do czytań biblijnych w liturgii podczas Mszy świętej oraz Godziny czytań w liturgii godzin. Całość zakończą wnioski w odniesieniu do katechezy mistagogicznej.

⁶ K. MISIASZEK, *Mistagogia w katechezie*, w: *Funkcja inicjacyjna katechezy w Kościele współczesnym*, red. K. Kantowski, Szczecin 2007, 70.

⁷ OCWD 49.

⁸ CONCILIVM VATICANVM II, *Constitutio de sacra liturgia „Sacrosanctum Concilium”* (KL) 109, AAS 56 (1964), 127, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, 72.

⁹ Tamże 111, AAS 56 (1964), 127, SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, 72.

¹⁰ OCWD 37-40.

1. Treści biblijne na czwartym etapie edukacyjnym realizowane w parafii

W niniejszym artykule podjęty został problem katechezy biblijnej, dlatego też w odniesieniu do katechezy parafialnej zostaną omówione przede wszystkim treści biblijne, a nie całokształt zagadnień katechetycznych realizowanych na czwartym etapie edukacyjnym, choć niektóre aspekty również zostaną zasygnalizowane.

1.1. Katecheza parafialna klas ponadgimnazjalnych

W *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce* podano, że katecheza uczniów szkół ponadgimnazjalnych powinna być skoncentrowana na świadectwie wiary oraz powinna być bliższym (ale jeszcze nie bezpośrednim) przygotowaniem do założenia rodziny chrześcijańskiej¹¹.

Działania podejmowane w parafii mają zmierzać na czwartym etapie edukacyjnym do zapoznania i wprowadzenia młodzieży w istniejące w Kościele parafialnym ruchy religijne i stowarzyszenia¹². Zadania katechezy parafialnej dotyczą ponadto formacji uczniów do podejmowania zadań związanych z realizacją powołania życiowego, przyjęciem sakramentu małżeństwa i tworzeniem Kościoła domowego¹³.

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce mocno akcentuje przygotowanie do przyjęcia sakramentu małżeństwa i założenia rodziny chrześcijańskiej. Należy jednak pamiętać o wskazaniach II Polskiego Synodu Plenarnego w odniesieniu do duszpasterstwa powołań do kapłaństwa i życia konsekrowanego: „Katecheza powinna prowadzić uczniów do patrzenia na życie chrześcijańskie jako na odpowiedź daną Bogu na Jego wezwanie. Konieczne są jednak specjalne katechezy, dostosowane do okoliczności i wieku, które jako temat mają powołania kapłańskie, zakonne, misyjne, a także do życia konsekrowanego w instytucjach świeckich. Należy włączyć w nie chwilę cichej refleksji nad powołaniem oraz modlitwę o powołania, prowadzonej

¹¹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (PDK) 107, Kraków 2001.

¹² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce* (PP), Kraków 2010, 101.

¹³ Tamże.

zawsze z zachowaniem tajemnicy uczestników odnośnie do wybranej przez nich drogi życia. Katecheza dotycząca powołania kapłańskiego powinna ukazywać godność kapłaństwa wspólnego i istotną różnicę między kapłaństwem wspólnym, wynikającym z chrztu i bierzmowania a kapłaństwem służebnym. Należy dołożyć starań, aby uczestnicy katechezy odkryli, że kapłaństwo służebne jest wielkim darem Bożym, danym Kościołowi w najściślejszej łączności z kapłaństwem Chrystusa. Uświadomienie sobie tego faktu winno prowadzić do modlitwy dziękczynnej za kapłanów i modlitwy błagalnej o powołanie robotników na żniwo Pańskie¹⁴. Benedykt XVI zwrócił uwagę, że autentycznym powołaniem do życia konsekrowanego i do kapłaństwa sprzyja kontakt ze słowem Bożym¹⁵. Dlatego też katecheza biblijna młodzieży powinna formować do rozeznawania woli Bożej przez zażyłe obcowanie z Pismem Świętym, czytaniem i studiowaniem we wspólnocie Kościoła¹⁶. Przydatne są podczas takiej katechezy metody modlitewne towarzyszące studium biblijnemu¹⁷.

Katechezy uczniów szkół ponadgimnazjalnych powinny odbywać się w oparciu o *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, zatwierdzony przez Komisję Wychowania Katolickiego w roku 2004¹⁸. Program katechezy parafialnej podaje trzy cele spotkań: wspomaganie katechizowanego w odkrywaniu własnego powołania; prowadzenie katechizowanego ku odkrywaniu daru wspólnoty, w którą wkroczą – małżeństwo jako wspólnota osób; wspieranie katechizowanego w odkrywaniu zadań we wspólnocie i kształtowaniu potrzebnych do życia dla wspólnoty¹⁹.

¹⁴ II Polski Synod Plenarny (1991 – 1999). *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem* 46. Podobnie wypowiada się *Dyrektorium duszpasterstwa powołań* 18, zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski dnia 15 czerwca 1990 roku. Całość dokumentu w: KOMISJA EPISKOPATU DUSZPASTERSTWA OGÓLNEGO, *Program duszpasterski na rok 1994/95. Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, Katowice 1994, 329-351.

¹⁵ BENEDICTUS XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis de Verbo Dei in vita et in missione Ecclesiae „Verbum Domini”* (VD) 104, AAS 102 (2010), 772, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła „Verbum Domini”*, Kraków 2010, 109-110.

¹⁶ VD 84, AAS 102 (2010), 755, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 88.

¹⁷ B. STYPUŁKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, Częstochowa 2015, 378-379.

¹⁸ PP 102.

¹⁹ KOMISJA WYCHOWANIA KATOLICKIEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, *Program kate-*

Treści katechezy parafialnej młodzieży zostały ujęte w czterech blokach tematycznych: „Abyście byli jedno” – rola wspólnoty w życiu człowieka; „Bądźcie doskonałymi” – nabywanie dojrzałości chrześcijańskiej, „Będziesz miłował...” – rola więzi w konstituowaniu wspólnoty oraz „Ślubuję Ci miłość...” – wspólnota małżonków w Chrystusie²⁰. Dla każdego bloku tematycznego rozpisano cele katechetyczne, treści i zadania katechety²¹.

W programie zamieszczono wskazania dla organizacji katechezy. Zalecana jest organizacja katechezy w cyklu miesięcznym w klasie I i II oraz w pierwszym półroczu klasy III w grupach liczących 15-20 osób²². Wskazano również osoby, które powinny być w zespole katechetycznym. Do zespołu powinni należeć: kapłani posługujący w danej parafii, katecheci, osoby włączone w prace poradni rodzinnej, przedstawiciele ruchów małżeńskich i rodzinnych, grupy małżeństw gotowych dzielić się swym doświadczeniem życia z wiary²³.

Odnośnie do wskazań metodycznych zwrócono uwagę w pierwszym rzędzie na stosowanie metod aktywizujących katechizowanych, opartych na dyskusji, metodach praktycznych, organizowanie paneli z udziałem małżonków i innych. Następnie podkreślono rolę metod liturgicznych tj. celebacje, medytacje, różnorodne formy modlitewne. W końcu wymieniono metody biblijne, właściwe dla katechezy ciągłej: *lectio divina*²⁴, Szkoła Słowa Bożego²⁵, analiza strukturalna, które pomogą katechizowanym dotrzeć do prawdy Bożej w taki sposób, by wzbudzić odpowiedź wiary²⁶.

chezy parafialnej (PKP) 4, w: http://www.drdrohiczyn.pl/UserFiles/dokumenty/PROGRAM_KATECHEZY_PARAFIALNEJ.pdf, [14. 02. 2014].

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże, 5-9.

²² Tamże, 9.

²³ Tamże.

²⁴ Potrzebę praktyki *lectio divina* potwierdza: VD 87, AAS 102 (2010), 759, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 92; KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO 1177; 2708; dokument PAPIESKIEJ KOMISJI BIBLIJNEJ *Interpretacja Biblii w Kościele* IV, C 2-3 oraz DOK 71, 127.

²⁵ Na temat Szkół Słowa Bożego w programie katechezy zob. J. KOCHEL, *Katecheci w służbie słowa Bożego*, w: J. KOCHEL – Z. MAREK, *Pedagogia biblijna w katechezie*, Kraków 2012, 157-161.

²⁶ PKP 10; DOK 71.

1.2. Katecheza młodzieży w zespołach liturgicznych

Formacja młodzieży, czyli lektorów, psalterzystów, akolitów, przynoszących dary, członków scholi lub chóru, trwa kolejne trzy lata²⁷. Formacja odbywa się w małych grupach, którą prowadzi odpowiednio przygotowany animator²⁸. W parafiach, w których zaangażowanie w funkcje liturgiczne dopiero się rozwija, mogą powstać trzy grupy: lektorzy, akolici i schola młodzieżowa. W miarę rozwoju zespołów mogą powstawać bardziej specjalistyczne grupy. Z grona lektorów może się wyłonić grupa modlitewna odpowiedzialna za modlitwę powszechną, a także grupa komentatorów. Z grona akolitów może się wyłonić grupa posługująca przy ołtarzu i miejsca przewodniczenia, a także grupy przynoszących dary i zbierających składkę lub troszczących się o piękno i porządek w kościele. Ze scholi może się wyłonić grupa psalterzystów, zespół grający na instrumentach dopuszczonych do wykorzystania w celebracjach liturgicznych, kilka mniejszych schol posługujących na różnych Mszach świętych²⁹. Formacja w grupach uwzględnia elementy duchowe wspólne dla całej służby liturgicznej oraz specyfikę funkcji, jaka spełniają poszczególne grupy³⁰.

Pierwszy rok formacji wszystkich grup ma charakter głębszego wprowadzenia w słowo Boże. Jest szkołą czytania i rozważania słowa Bożego. W tym celu warto zaproponować uczniom systematyczne studium biblijne. Podjęcie jakiegoś rodzaju studium kursorycznego³¹ lub tematycznego³² ułatwi katechizowanym ciągły kontakt z Pismem Świętym. W świetle słowa Bożego uczestnicy formacji winni zobaczyć swoją posługę w liturgii i w życiu. Winni także przeżyć szkołę modlitwy i być wprowadzeni w dzieła ewangelizacyjne prowadzone w parafii³³.

W drugim roku formacja lektorów, akolitów i członków scholi lub chóru koncentruje się na tajemnicy liturgii i jej miejscu w życiu chrze-

²⁷ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* (DDSL) 86, Kraków 2009.

²⁸ Tamże 88-89.

²⁹ Tamże 88.

³⁰ Tamże 89.

³¹ Na temat różnych rodzajów studium kursorycznego zob. B. STYPULKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, 366-376.

³² Na temat różnych rodzajów studium tematycznego zob. tamże, 376-377.

³³ Tamże 91.

ścijańskim. Polega na pogłębionej refleksji nad tajemnicą Eucharystii i innymi celebracjami liturgicznymi oraz jest dalszym etapem wprowadzania młodych ludzi w apostołskie działania, szczególnie w ubogacenie świętowania niedzieli i dzieła charytatywne. Formacja drugiego roku winna uwrażliwiać na potrzebę indywidualnego i wspólnotowego przygotowania do Mszy św. i innych celebracji liturgicznych, a spotkania w grupach mają być także kręgiem liturgicznym przygotowującym do niedzielnej Eucharystii³⁴. W ramach formacji można podjąć zgłębianie biblijnych czytań mszalnych oraz zapoznawanie się ze specyfiką poszczególnych okresów roku liturgicznego, w tym najważniejszego okresu paschalnego.

W trzecim roku formacji młodzieży uwaga koncentruje się na głębszym wprowadzeniu w tajemnicę Kościoła i odnalezienie swojego miejsca we wspólnocie. Formacja we wspólnocie służby liturgicznej winna pomóc młodzieży dokonać rozeznania w świetle słowa Bożego i tajemnicy powołania człowieka oraz podjąć właściwe decyzje dotyczące dalszego etapu życia³⁵. Również tutaj wskazane jest stosowanie metod modlitewnych towarzyszących czytaniu Pisma Świętego. Młodzi rozeznają, czy wybrana przez nich funkcja liturgiczna jest tą, którą dalej pragną pełnić w dorosłym życiu, czy też pragną ją zmienić. Przygotowują się do przyjęcia błogosławieństwa do pełnienia funkcji, jaką rozeznali jako powołanie³⁶. Po ukończeniu formacji i przyjęciu błogosławieństwa członkowie zespołów liturgicznych podejmują formację stałą, właściwą dla osób dorosłych. Niektórzy z nich mogą rozpocząć kurs przygotowujący do podjęcia zadań animatora liturgicznego lub ceremoniarza³⁷.

1.3. Katecheza biblijna ogólnoparafialna

W parafii jest możliwość zorganizowania katechezy biblijnej dla wiernych³⁸, w którą może się włączyć także młodzież po bierzmowaniu. Spotkania biblijne mogą odbywać się okolicznościowo lub systematycznie.

W parafii przede wszystkim jest miejsce na modlitwę słowem Bożym. Dostępne formy modlitewne to przede wszystkim nabożeństwo

³⁴ Tamże 94.

³⁵ Tamże 95.

³⁶ Tamże 96.

³⁷ Tamże 99.

³⁸ B. STYPULKOWSKA, *Katecheza biblijna w parafii skierowana do osób dorosłych*, „Analecta Cracoviensia” 46 (2014), 155-170.

słowa Bożego³⁹, Liturgia godzin⁴⁰, w dalszej kolejności adoracje i nabożeństwa okresowe podczas których można przybliżać wiernym Pismo Święte. Stosując te formy można wykorzystać różne metody biblijne, takie jak np. nabożeństwo różańcowe według metody Jana Pawła II⁴¹, w której podkreślony został moment słuchania słowa Bożego⁴², oraz metodę *lectio divina*⁴³.

³⁹ J. KUDASIEWICZ, *Proforystyka pastoralna. Pismo Św. jako księga Ludu Bożego*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szlaga, Poznań - Warszawa 1986, 255-258, B. STYPUŁKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, 349-350.

⁴⁰ Benedykt XVI (VD 62, AAS 102 (2010), 741, BENEDYKT XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 74) zwrócił uwagę na to, że: „Synod wyraził pragnienie, by bardziej upowszechnił się wśród ludu Bożego ten typ modlitwy, zwłaszcza odmawianie Jutrznii i Nieszporów. To rozpowszechnienie z pewnością pogłębi znajomość słowa Bożego wśród wiernych. Trzeba uwydatnić również znaczenie Liturgii Godzin przewidzianej na pierwsze Nieszpory niedzieli i uroczystości, w szczególności w przypadku katolickich Kościołów Wschodnich. W tym celu zalecam, aby tam, gdzie to jest możliwe, w parafiach i wspólnotach życia zakonnego ta modlitwa była odmawiana z udziałem wiernych”.

⁴¹ IOANNES PAULUS II, *Epistula apostolica de Mariali Rosario „Rosarium Virginis Mariae”* (RVM) 29-37, AAS 95 (2003), 26-31, JAN PAWEŁ II, *List apostolski o różańcu świętym „Rosarium Virginis Mariae”*, „L’Osservatore Romano” 12/248 (2002), 14-16.

⁴² Jan Paweł II (RVM 30, AAS 95 (2003), 27, „L’Osservatore Romano” 12/248 (2002), 15) w następujący sposób wyjaśnia, na czym może polegać słuchanie słowa Bożego podczas odmawiania różańca: „Aby dać medytacji podstawy biblijne i większą głębię, dobrze jest, po zapowiedzi tajemnicy, *odczytać odnośny tekst biblijny*, który, zależnie od okoliczności, może być krótszy albo dłuższy. Inne słowa nie są bowiem nigdy tak skuteczne, jak Słowo natchnione. Należy go słuchać, mając pewność, że jest to Słowo Boga, wypowiedziane na dzisiaj i « dla mnie ». Przyjęte w ten sposób, wchodzi ono w różańcową metodologię powtarzania, nie powodując znużenia, jakie wywoływałoby zwykłe powtarzanie informacji dobrze już przyswojonej. Nie chodzi bowiem o przywoływanie na pamięć informacji, ale o to, by *pozwoić Bogu „mówić”*. Przy pewnych uroczystych okazjach wspólnotowych słowo to można odpowiednio objaśnić krótkim komentarzem”.

⁴³ J. Kochel (*Katecheci w służbie słowa Bożego*, 156-157) zwraca uwagę na to, że papież Benedykt XVI jest wielkim propagatorem metody *lectio divina*. Zachęcał do stosowania tej metody młodych w Orędziu na XXI Światowy Dzień Młodzieży w 2006 r. oraz poświęcił jej miejsce w adhortacji *Verbum Domini* (VD 86, AAS 102 (2010), 757-758, BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Verbum Domini”*, 90-92). Na temat metody *lectio divina* zob. „*Uważajcie jak słuchacie*” (Łk 8, 18). *Teoria i praktyka lectio divina*, red. H. Witczyk – S. Haręzga, Kielce 2003; M. MASINI, *Wprowadzenie do lectio divina. Teologia, metoda, duchowość, praktyka*, tłum. B. Żurowska, Kraków 2001; J. KUDASIEWICZ, *Modlitwa Biblii. Wprowadzenie do lectio divina*, Kielce 2000; K. WONS, *Jak żyć słowem Bożym na co dzień*, Kraków 2000; W. ZATORSKI, *Usłyszec słowo Boże. Praktyka lectio divina*, Kraków 1999; E. BIANCHI, *Przemodlić Słowo. Wprowadzenie do lectio divina*, tłum. A. Tronina, Kraków – Tyniec 1998.

W parafii możliwe jest również zorganizowanie form studyjnych służących przybliżaniu Pisma Świętego. Mogą odbywać się spotkania w małych grupach⁴⁴, w większych zespołach (np. róże różańcowe) oraz praca indywidualna prowadzona pod kierunkiem katechety. Formy studyjne zawierają również modlitwę słowem Bożym, gdyż Pismo Święte jest poznawane w odniesieniu do spotkania z Chrystusem. W pracy parafialnej możliwe są do wykorzystania również metody biblijne stosowane w szkole⁴⁵.

W parafii można zorganizować także formy mieszane: modlitewno-studyjne, np. podczas dnia biblijnego, kiedy jest miejsce zarówno na modlitwę słowem Bożym, jak i na przeprowadzenie poszukiwania w małych grupach. Do takich form duszpasterstwa biblijnego można zaliczyć niedziele i tydzień biblijny⁴⁶ oraz formy katechezy ewangelizacyjnej: Szkoły Słowa Bożego, Grupy słuchania oraz Katedra dla niewierzących⁴⁷.

2. Wydarzenie paschalne punktem centralnym katechezy o miłosierdziu

Orędzie mesjańskie Chrystusa oraz cała Jego działalność wśród ludzi kończy się krzyżem i zmartwychwstaniem, czyli tajemnicą paschalną⁴⁸. Wydarzenia z Wielkiego Piątku, a przedtem już modlitwa w Ogrójcu, w pełni objawiają miłosierdzie Boże w posłannictwie Chrystusa, który pojmany, wyszydzony, skazany, ubiczowany, ukoronowany cierniem i przybity do krzyża wypełnia słowa proroków wypowiedziane o Słudze Jahwe, w którego „ranach jest nasze zdrowie” (Iz 53, 5)⁴⁹. Jan Paweł II przypominał, że Odkupienie nie urzeczywistnia się w samym wymierzeniu sprawiedliwości grzechowi, ale w przywróceniu miłości w człowieku, dzięki której ma on znów przystęp do pełni życia i świę-

⁴⁴ Na temat metod przeznaczonych do studium wspólnotowego zob. B. STYPULKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, 379-384.

⁴⁵ A. DŁUGOSZ – B. STYPULKOWSKA, *Wprowadzenie do dydaktyki biblijnej*, Kraków 2000, 92-112.

⁴⁶ J. KUDASIEWICZ, *Proforystyka pastoralna*, 270-271.

⁴⁷ J. KOHEL, *Katecheza ewangelizacyjna w nauczaniu pastoralnym Carlo Maria Kard. Martiniego*, Opole 1999, 177-218.

⁴⁸ IOANNES PAULUS II, *Litterae encyclicae de Divina Misericordia „Dives in misericordia”* (DM) 7, AAS 72 (1980), 1199, JAN PAWEŁ II, *Encyklika o Bożym miłosierdziu „Dives in misericordia”*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2005, 104.

⁴⁹ Tamże 7, AAS 72 (1980), 1200, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, 105.

tości, jaka jest w Bogu i w ten sposób Odkupienie niesie w sobie całą pełnię objawienia miłosierdzia⁵⁰.

Krzyż jest wypełnieniem do końca mesjańskiego programu obwieszczonego przez Jezusa w synagodze w Nazarecie. Program ten polegał na objawieniu miłości miłosiernej w stosunku do ubogich, cierpiących i więźniów, w stosunku do niewidomych, uciśnionych i grzeszników⁵¹. W tajemnicy paschalnej zawiera się już eschatologiczne spełnienie i odnowienie świata, a program mesjański Chrystusa, program miłosierdzia, staje się programem Kościoła⁵². W centrum tego programu pozostaje krzyż, a Ukrzyżowany utożsamia się z każdym człowiekiem, mówiąc o tym, że wszystko, co uczyniliśmy jednemu z tych braci najmniejszych, uczyniliśmy Chrystusowi (Mt 25, 40)⁵³. Zatem Syn Ojca Przedwiecznego, przez którego Bóg okazuje miłosierdzie ludziom, wzywa do okazania miłosierdzia Jemu samemu w osobach braci. Ten, kto doświadczył miłosierdzia ze strony Boga, może czynić miłosierdzie wobec innych. Przykładem jest Maryja, która w wyjątkowy sposób doświadczyła miłosierdzia ze strony Boga, a równocześnie też w wyjątkowy sposób miała swój udział w objawieniu się miłosierdzia wobec ludzi i jest Tą, która najpełniej zna tajemnicę Bożego miłosierdzia⁵⁴.

Przeżywanie liturgii Wielkiego Tygodnia i Triduum Paschalnego stanowi szczyt całego roku liturgicznego, podobnie jak niedziela, która ma zawsze charakter paschalny, stanowi szczyt tygodnia⁵⁵. Największe misteria ludzkiego odkupienia, które Kościół sprawuje co roku począwszy od Mszy wieczornej Wielkiego Czwartku aż do drugich Nieszporów Niedzieli Zmartwychwstania, należy wyraźnie włączyć w formację katechetyczną. W odniesieniu do katechezy biblijnej wydaje się wyraźna potrzeba wprowadzenia w czytania stosowane podczas liturgii, zwłaszcza czytania z Wigilii Paschalnej.

W katechezie bierzmowanych warto zwrócić uwagę na to, że z paschalnego misterium Chrystusa czerpią swą moc wszystkie sakramenty. Zatem uczestniczenie w liturgii uobecniającej wydarzenia paschalne,

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Tamże 8, AAS 72 (1980), 1204; *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, 109.

⁵² Tamże.

⁵³ Tamże 8; AAS 72 (1980), 1206, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, 110.

⁵⁴ Tamże 9, AAS 72 (1980), 1208, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, 112-113.

⁵⁵ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych 1-2*, 16 stycznia 1988 r., w: <http://www.kkbids.episkopat.pl/index.php?id=99>, [16. 11. 2015].

które są najwyższym objawieniem Bożego miłosierdzia, umożliwia bierzmowanym uczestniczenie z nową mocą w misji Chrystusa, co jest ich zadaniem.

3. Liturgiczna celebracja misterium paschalnego

W niniejszym artykule podjęty został problem katechezy biblijnej, dlatego też w odniesieniu do liturgii zostaną omówione przede wszystkim czytania biblijne występujące w okresie paschalnym. Okres paschalny obejmuje Wielki Post, *Triduum Sacrum* oraz Okres Wielkanocny. W tym czasie w parafii winna być prowadzona katecheza mistagogiczna dla młodzieży bierzmowanej, pogłębiająca ich więź z Chrystusem Odkupicielem człowieka. Jest to również doskonały czas na ukazywanie prawdy o Bożym Miłosierdziu.

3.1. Czytania biblijne w czasie Wielkiego Postu

Czas wielkopostny, najwyższym objawieniem Bożego mający podwójny charakter (chrzcielny i pokutny), przygotowuje katechumenów i wiernych do obchodzenia paschalnego misterium⁵⁶. Całe chrześcijańskie wtajemniczenie ma charakter paschalny, jest bowiem pierwszym sakramentalnym uczestnictwem w Śmierci i Zmartwychwstaniu Chrystusa⁵⁷.

Niedziele Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami. Dni powszednie Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wspomnieniami obowiązkowymi⁵⁸.

Katecheza o misterium paschalnym i o sakramentach winna być przekazywana w niedzielnych homiliach, na podstawie starannego wyjaśnienia tekstów lekcjonarza, zwłaszcza urywków Ewangelii, które zawierają prawdę o różnych aspektach chrztu i innych sakramentów oraz o Bożym miłosierdziu⁵⁹. W cyklu liturgicznym A niedzielne czytania lekcjonarza zostały dobrane szczególnie pod kątem chrześcijańskiej

⁵⁶ Tamże; KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 6, 16 stycznia 1988 r.; S. DYK, *Wielkopostne itinerarium chrzcielne w przepowiadaniu homilijnym*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 4/60 (2013), 194.

⁵⁷ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 7.

⁵⁸ Tamże 11.

⁵⁹ Tamże 12.

inicjacji, by podkreślić sakramentalno-chrześcielny charakter Wielkiego Postu⁶⁰.

Katechizowani winni być zachęceni do uczestnictwa we Mszy św. również w dni powszednie; a jeśli nie mogą tego uczynić, katecheta może ich zachęcać do czytania tekstów mszalnych indywidualnie lub w rodzinie⁶¹. Katecheza parafialna uczniów jest również okazją do zorganizowania katechezy rodzinnej. Spotkania w parafii mogą być przeznaczone dla całych rodzin w formie zbiorowej celebracji dla wszystkich oraz spotkaniach w grupach wiekowych, oddzielnie dla młodzieży i oddzielnie dla rodziców. Wskazania podane przez katechetę mogą być pomocne w przedłużeniu refleksji biblijnej w gronie rodzinnym w domu.

3.1.1. Niedziele Wielkiego Postu w liturgii mszalnej

Okres Wielkiego Postu trwa czterdzieści dni i obejmuje sześć niedziel. W liturgii mszalnej niedzielne czytania biblijne są jednostkowe, natomiast w Liturgii Godzin w Godzinie czytań czytania są ułożone w sposób ciągły i w tym przypadku niedziele są kolejnymi dniami tygodnia. Z tego powodu Liturgia Godzin z niedziel i dni powszednich będzie omawiana w oddzielnym paragrafie.

Czytania z Ewangelii są rozłożone w sposób następujący: w niedzielę pierwszą i drugą zachowano opowiadania o kuszeniu i o przemienieniu Chrystusa⁶², z tym, że odczytuje się je według trzech synoptyków. Dwie pierwsze niedziele w perspektywicznym skrócie przedstawiają całą historię zbawienia⁶³.

W następne trzy niedziele przywrócono w roku A Ewangelie o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o Łazarzu. Kerygmat tych niedziel odwołuje się do poszczególnych etapów przygotowania katechumenów. Perykopy ewangeliczne z trzeciej, czwartej i piątej niedzieli, zaczerpnięte z Ewangelii według św. Jana (J 4, 5-42; 9, 1-41; 11,

⁶⁰ S. DYK, *Wielkopostne itinerarium chrześcielne w przepowiadaniu homilijnym*, 194.

⁶¹ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 13.

⁶² Z katechetycznego punktu widzenia należy podczas Wielkiego Postu omówić z uczniami perykopę o przemienieniu Jezusa na górze Tabor. Święto Przemienienia Pańskiego, przypadające 6 sierpnia, obchodzi się bowiem w czasie wakacji. Uwagi katechetyczne zob. B. STYPUŁKOWSKA, *Perykopa o Przemienieniu Pańskim w katechezie biblijnej*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 34 (2006), 163-190.

⁶³ S. DYK, *Wielkopostne itinerarium chrześcielne w przepowiadaniu homilijnym*, 207.

1-45), pokazują kandydatom do chrztu, że gdy ktoś spotyka Chrystusa, to dokonuje się w nim przemiana: przechodzi z grzechu do łaski (trzecia niedziela), z ciemności do światła (czwarta niedziela), ze śmierci do życia (piąta niedziela)⁶⁴. Ewangelie z roku A, ponieważ są ważne ze względu na chrześcijańską inicjację, mogą być czytane również w latach B i C, zwłaszcza tam, gdzie są katechumeni⁶⁵. Jednakże w roku B i C podaje się również inne teksty, a mianowicie: w roku B czytamy teksty św. Jana o przyszłym uwielbieniu Chrystusa przez krzyż i zmartwychwstanie, w roku C teksty św. Łukasza o nawróceniu.

W Niedzielę Palmową Męki Pańskiej na procesję zostały dobrane teksty z trzech Ewangelii synoptycznych, odnoszące się do uroczystego wjazdu Pana do Jerozolimy; we Mszy zaś czyta się opowiadanie o Męce Pańskiej. Czytania ze Starego Testamentu odnoszą się do dziejów zbawienia, które są jednym z właściwych przedmiotów katechezy wielkopostnej. Na poszczególne lata wyznaczono cykle tekstów przedstawiających zasadnicze etapy tych dziejów od początku aż do obietnicy Nowego Przymierza. Drugie czytania są dobrane w ten sposób, aby harmonizowały z czytaniem z Ewangelii i Starego Testamentu oraz, o ile to możliwe, by uwydatniał się między nimi wewnętrzny związek⁶⁶.

Parafialna katecheza biblijna winna łączyć elementy chrzcielne z Paschą Chrystusa, przez którą najpełniej objawia się Boże Miłosierdzie. Przez pogłębioną analizę czytań mszalnych katechizowany powinien odkryć główne przesłanie Wielkiego Postu.

3.1.2. Dni powszednie Wielkiego Postu w liturgii mszalnej

Czytania z Ewangelii i Starego Testamentu są wzajemnie powiązane i omawiają różne tematy katechezy wielkopostnej, dostosowane do duchowego sensu tego okresu⁶⁷.

Począwszy od poniedziałku czwartego tygodnia następuje czytanie półciągle św. Jana, podające z Ewangelii te teksty, które lepiej odpowiadają cechom charakterystycznym Wielkiego Postu. Ponieważ czytania o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o Łazarzu czyta się w nie-

⁶⁴ Tamże, 207.

⁶⁵ *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza Mszalnego z 1981 r.* (WT-PLM) 97, w: <http://www.kkb.ids.episkopat.pl/index.php?id=202>, [17. 11. 2015]; KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych 24.*

⁶⁶ WT-PLM 97.

⁶⁷ Tamże 98.

dziele, lecz tylko w roku A (a w pozostałych latach jest to pozostawione do wyboru), przewidziano, że te perykopy czytane są także w dni powszednie. Dlatego na początku trzeciego, czwartego i piątego tygodnia umieszczono Msze do wyboru z tymi tekstami. Te czytania mogą być użyte w jakikolwiek dzień tygodnia, zamiast czytań bieżących⁶⁸.

W Wielkim Tygodniu Kościół sprawuje zbawcze misteria dokonane przez Chrystusa w ostatnich dniach Jego życia, poczynając od Jego mesjańskiego wjazdu do Jerozolimy⁶⁹. W pierwszych dniach Wielkiego Tygodnia czytania mówią o tajemnicy Męki Pańskiej. Czytania Mszy Krzyżma przybliżają mesjańską funkcję Chrystusa i jej przedłużenie w Kościele przez sakramenty. Świadome uczestnictwo katechizowanych w liturgii Wielkiego Tygodnia jest wystarczającym przygotowaniem do celebracji tajemnicy Miłosierdzia, przeżywanej w liturgii uobecniającej wydarzenia zbawcze.

3.1.3. Wielki Post w Godzinie czytań

Wielki Post trwa sześć tygodni. W tym czasie w Godzinie czytań wyznaczona jest Księga Wyjścia od czwartku po Popielcu do soboty 3. tygodnia Wielkiego Postu⁷⁰. Następnie Księga Kapłańska od niedzieli do wtorku 4. tygodnia Wielkiego Postu⁷¹ oraz Księga Liczb od środy do soboty 4. tygodnia Wielkiego Postu⁷². Od 5. niedzieli Wielkiego Postu do Wielkiej Soboty włącznie rozważany jest List do Hebrajczyków⁷³.

Wyjście z Egiptu ze znaczącymi wydarzeniami uczy paschalnej i przejściem przez Morze Czerwone, wędrówka przez pustynię z nadaniem prawa przymierza i znakiem węża miedzianego bezpośrednio nawiązują do okresu paschalnego w Kościele. Celebrowanie Godziny czytań warto zaproponować wiernym w tym okresie. Również lektura Listu do Hebrajczyków wyjaśniająca kapłaństwo Chrystusa, czytana w końcówce Wielkiego Postu, może być dopełniona przez odpowiednią katechezę.

⁶⁸ Tamże 98.

⁶⁹ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 27.

⁷⁰ *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego*, t. II: *Wielki Post, Okres Wielkanocny* (Lg 2), Poznań 1984, 50-212.

⁷¹ Tamże, 218-235.

⁷² Tamże, 241-264.

⁷³ Tamże, 270-386.

3.2. Czytania biblijne podczas Triduum Paschalnego

Triduum Paschalne tworzy jedną trzydniową celebrację, składającą się z trzech wyraźnie zdefiniowanych etapów Paschy Jezusa⁷⁴. Na pierwszy dzień składa się celebracja misterium Chrystusa ukrzyżowanego⁷⁵. Na drugi dzień składa się celebracja misterium Chrystusa pogrzebanego⁷⁶. Na trzeci dzień składa się celebracja Chrystusa zmarłychwstałego⁷⁷.

3.2.1. Pierwszy dzień Triduum Paschalnego

Inaugurację Triduum Paschalnego stanowi Msza Wieczery Pańskiej. W żydowskiej tradycji rachuba godzin dnia rozpoczyna się od wieczora. Liturgia chrześcijańska odwołuje się do tej zasady przy uroczystościach. Msza Wieczery Pańskiej jest pierwszą wieczorną celebracją przynależącą już do Wielkiego Piątku⁷⁸.

3.2.1.1. Wielki Czwartek

We Mszy Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek wspomnienie uczty, która poprzedziła wyjście z Egiptu, stanowi szczególne tło dla przykładu, jaki daje Chrystus umywając uczniom nogi, a także dla słów św. Pawła o ustanowieniu Paschy chrześcijańskiej w Eucharystii⁷⁹. Dlatego też pierwsze czytanie podczas tej Mszy św. zaczerpnięte jest z Księgi Wyjścia i opowiada o uczcie paschalnej (Wj 12, 1-8. 11-14)⁸⁰, drugie czytanie pochodzi z Pierwszego Listu św. Pawła do Koryntian i zawiera słowa ustanowienia Eucharystii (1 Kor 11, 23-26)⁸¹, a Ewan-

⁷⁴ P. KULBACKI, *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 3/59 (2012), 40.

⁷⁵ Tamże, 40-41.

⁷⁶ Tamże, 41-42.

⁷⁷ Tamże, 42-43.

⁷⁸ P. KULBACKI, *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, 40; J. KUDASIEWICZ, *Panorama czytań biblijnych*, w: S. CZERWIK – J. KUDASIEWICZ – H. WITCZYK, *Święte Triduum Paschalne*, Kielce 2001, 21.

⁷⁹ WT-PLM 99.

⁸⁰ *Mszal z czytaniem. Niedziele, uroczystości, święta, dni powszednie*, Katowice 1993, 381-382.

⁸¹ Tamże, 382.

gelia dotyczy opisu umycia nóg Apostołom, przytoczonego przez św. Jana (J 13, 1-15)⁸².

3.2.1.2. Wielki Piątek

W dniu, w którym „Chrystus został złożony w ofierze jako nasza Pascha” (1 Kor 5, 7b-8a) Kościół rozmyślając nad Męką swojego Pana i Oblubieńca oraz adorując Krzyż wspomina swoje narodzenie z boku Chrystusa umierającego na Krzyżu i wstawia się do Boga za zbawienie całego świata⁸³.

Czynność liturgiczna w Wielki Piątek Męki Pańskiej osiąga szczyt w Janowym opowiadaniu o Męce Pana, który jako Sługa Boży, zapowiedziany w Księdze Izajasza, prawdziwie stał się jedynym Kapłanem, ofiarując samego siebie Ojcu⁸⁴. W liturgii słowa pierwsze czytanie zaczerpnięte jest z Księgi proroka Izajasza i opatrzone w lekcjonarzu tytułem „Przebity za nasze grzechy”, drugie czytanie pochodzi z Listu do Hebrajczyków i nosi tytuł: „Chrystus stał się sprawcą zbawienia dla wszystkich, którzy Go słuchają”. W czasie Ewangelii czytana jest Męka naszego Pana Jezusa Chrystusa według św. Jana⁸⁵.

3.2.2. Drugi dzień Triduum Paschalnego

W Wielką Sobotę Kościół gromadzi się na Liturgię godzin, która odwołuje się do chrztu i wspomina misterium Chrystusa pogrzebanego⁸⁶. List okólny przypomina, że w Wielką Sobotę Kościół trwa przy Grobie Pańskim, rozważając mękę i śmierć Chrystusa oraz Jego zstąpienie do otchłani, oczekując na Jego Zmartwychwstanie⁸⁷.

W Godzinie czytań czytany jest fragment z Listu do Hebrajczyków zatytułowany: „Śpieszmy się wejść do odpoczynku Pana”⁸⁸.

⁸² Tamże, 383.

⁸³ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 58.

⁸⁴ WT-PLM 99.

⁸⁵ *Mszal z czytaniem*, 390-397.

⁸⁶ P. KULBACKI, *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, 41-42.

⁸⁷ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 73.

⁸⁸ Lg 2, 385.

3.2.3. Trzeci dzień Triduum Paschalnego

Trzeci dzień obchodu Paschy jest celebracją misterium Chrystusa Zmartwychwstałego. Wigilia Paschalna jest sprawowana w noc Paschy i jest jednym aktem kultu z Niedzielą Wielkanocną⁸⁹. Wigilia Paschalna zastępuje Godzinę czytań. Oficjum Godziny czytań odprawiają tylko ci, którzy nie biorą udziału w Wigilii Paschalnej⁹⁰.

3.2.3.1. Wigilia Paschalna

Zgodnie z bardzo dawną tradycją ta noc jest czuwaniem na cześć Pana. Wigilia sprawowana tej nocy, upamiętniająca świętą noc zmartwychwstania Pana, jest jakby „matką wszystkich świętych wigilii”. Kościół czuwając oczekuje Pańskiego zmartwychwstania i sprawuje je w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia⁹¹.

Wigilia Paschalna, w której Żydzi przez całą noc czuwali, oczekując przejścia Pana mającego ich wybawić z niewoli faraona, była przez nich obchodzona jako doroczna pamiątka. Była ona figurą prawdziwej Paschy Chrystusa, a więc nocy prawdziwego wyzwolenia, w którą jak głosi orędzie paschalne: „Chrystus skruszywszy więzy śmierci, jako zwycięzca wyszedł z otchłani”⁹². Od początku Kościół, zwłaszcza podczas nocnej Wigilii, obchodził doroczną Paschę, która jest uroczystością nad uroczystościami, najważniejszą liturgią w ciągu roku. Zmartwychwstanie Chrystusa jest umocnieniem wiary i nadziei wierzących, którzy przez chrzest i bierzmowanie zostali wszczepieni w paschalne misterium Chrystusa, umarli, zostali pogrzebani i wskrzeszeni razem z Chrystusem i z Nim będą królować. Wigilia Paschalna jest również oczekiwaniem na przyjście Pana⁹³.

Czytania Pisma Świętego stanowią drugą część Wigilii. Na świętą noc Wigilii Paschalnej zostało zaproponowanych siedem czytań ze

⁸⁹ P. KULBACKI, *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, 42-43.

⁹⁰ Lg 2, 403.

⁹¹ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 77.

⁹² Tamże 79.

⁹³ *Orędzie wielkanocne*, w: *Mszal z czytaniem*, 413; KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 80.

Starego Testamentu, które przypominają wielkie dzieła Boże dokonane w historii zbawienia (Rdz 1, 1 – 2, 2; Rdz 22, 1-18; Wj 14, 15 – 15, 1; Iz 54, 4a. 5-14; Iz 55, 1-11; Ba 3, 9-15. 32 – 4, 4; Ez 36, 16-17a. 18-28)⁹⁴, oraz dwa czytania z Nowego Testamentu (Rz 6, 3-11. Ewangelia w roku A: Mt 28, 1-10; Ewangelia w roku B: Mk 16, 1-7; Ewangelia w roku C: Łk 24, 1-12)⁹⁵, a mianowicie zwiastowanie zmartwychwstania według trzech Ewangelii synoptycznych i czytanie z Apostoła o chrzcie chrześcijańskim jako sakramencie zmartwychwstania Chrystusa⁹⁶. Czytania biblijne opisują sławne dzieła historii zbawienia. Śpiew psalmu responsoryjnego, milczenie i modlitwa kapłana dopomagają wiernym w rozmyślaniu nad tymi dziełami. W ten sposób Kościół „poczynając od Mojżesza i wszystkich proroków” wyjaśnia paschalne misterium Chrystusa⁹⁷. Typologiczne znaczenie tekstów Starego Testamentu zostaje ukazane przez modlitwę wypowiedzaną przez celebransa po każdym czytaniu. Można także wprowadzić wiernych w to znaczenie przez krótki komentarz.

Po czytaniach ze Starego Testamentu śpiewa się hymn „Chwała na wysokości Bogu” podczas, gdy – zgodnie z miejscowymi zwyczajami biją dzwony; następuje kolekta i przechodzi się do czytań z Nowego Testamentu. Czyta się pouczenie Apostoła dotyczące chrztu jako wszczępienia w paschalne misterium Chrystusa. Następnie wszyscy wstają i kapłan trzy razy intonuje „Alleluja”, stopniowo podnosząc głos, lud zaś tę akklamację powtarza. Jeśli jest to konieczne, psalterzysta lub kantor wykonuje „Alleluja”, którą to akklamację podejmuje lud, powtarzając ją między wersetami Psalmu 117, tylekroć cytowanego przez Apostołów w przepowiadaniu paschalnym. Wreszcie zwiastuje się Zmartwychwstanie Pańskie w Ewangelii, która stanowi jakby szczyt całej Liturgii słowa⁹⁸.

3.3. Czytania biblijne w Okresie Wielkanocnym

Obchód Paschy trwa przez czas paschalny (wielkanocny). Od Niedzieli Zmartwychwstania do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego obchodzi się z wielką radością jako jeden dzień świąteczny. Co więcej,

⁹⁴ *Mszal z czytaniem*, 415-422.

⁹⁵ Tamże, 423-426.

⁹⁶ WT-PLM 99.

⁹⁷ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 85.

⁹⁸ Tamże 87.

jako „wielką niedzielę”⁹⁹. W parafialnej katechezie biblijnej młodzieży bierzmowanej należy zwrócić uwagę na ten okres liturgiczny. Częstość spotkań z Wielkiego Postu należy podtrzymać. Jeżeli była taka praktyka, należy organizować spotkania biblijne dla całych rodzin.

3.3.1. Niedziele w Okresie Wielkanocnym

Okres Wielkanocny trwa pięćdziesiąt dni i obejmuje siedem niedziel, począwszy od Niedzieli Zmartwychwstania. Cały ten czas można świętować w nawiązaniu do tajemnicy Bożego Miłosierdzia.

3.3.1.1. Niedziela Zmartwychwstania

We Mszy Wielkanocnej czyta się Ewangelię z Jana o znalezieniu pustego grobu (J 20, 1-9)¹⁰⁰. Można jednak także czytać według uznania teksty Ewangelii zaproponowane na noc świętą albo tam, gdzie celebruje się Mszę wieczorną, opowiadanie z Łukasza o ukazaniu się Chrystusa uczniom idącym do Emaus¹⁰¹. Pierwsze czytanie jest wzięte z Dziejów Apostolskich (Dz 10, 34a. 37-43)¹⁰², które stosuje się w Okresie wielkanocnym zamiast czytania ze Starego Testamentu. Czytanie z Apostoła (Kol 3, 1-4)¹⁰³ mówi o przeżywaniu misterium paschalnego w Kościele¹⁰⁴.

3.3.1.2. Oktawa wielkanocy wraz z Drugą Niedzielą Wielkanocną, czyli Niedzielą Miłosierdzia Bożego

Liturgiści zwracają uwagę na to, że Druga Niedziela Wielkanocy stanowi ważny motyw przewodni rozważania tajemnicy Miłosierdzia Bożego, które powinno dokonywać się na tle liturgicznego obchodu Misterium Paschalnego¹⁰⁵. Pierwszorzędny obchód w tym czasie stanowi liturgia Triduum przedłużona o Oktawę Niedzieli Zmartwychwstania¹⁰⁶.

⁹⁹ Tamże 100.

¹⁰⁰ *Mszal z czytaniem*, 439.

¹⁰¹ WT-PLM 100.

¹⁰² *Mszal z czytaniem*, 437.

¹⁰³ Tamże, 438.

¹⁰⁴ WT-PLM 100.

¹⁰⁵ P. KULBACKI, *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, 44.

¹⁰⁶ Tamże.

3.3.1.3. Pozostałe niedziele Okresu Wielkanocnego

Niedziele Okresu Wielkanocnego są obchodami pogłębiającymi główny doroczny obchód Misterium Paschalnego¹⁰⁷. Od pierwszej do trzeciej niedzieli wielkanocnej czytania z Ewangelii opowiadają o zjawieniach się Chrystusa zmartwychwstałego. Czytania o Dobrym Pasterzu są wyznaczone na czwartą niedzielę wielkanocną. Na niedziele wielkanocne: piątą, szóstą i siódmą są wyznaczone wyjątki z mowy i modlitwy Chrystusa po Ostatniej Wieczerzy. W ten sposób każdego roku są podawane pewne dane o życiu, świadectwie i rozwoju pierwotnego Kościoła¹⁰⁸.

Jako czytanie apostołskie czyta się w roku A Pierwszy List św. Piotra, w roku B – Pierwszy List św. Jana, w roku C – Apokalipsę. Te teksty najlepiej odpowiadają duchowi radosnej wiary i mocnej nadziei, która cechuje okres wielkanocny¹⁰⁹.

3.3.2. Dni powszednie Okresu Wielkanocnego

Pierwsze czytanie jest wzięte z Dziejów Apostolskich, podobnie jak w niedziele, na sposób półciągły. Podczas Oktawy Wielkanocnej czyta się Ewangelie opowiadające o zjawieniach się Chrystusa. Następnie czyta się w sposób półciągły Ewangelię według św. Jana, z której bierze się teksty o charakterze paschalnym, aby dopełnić czytania wielkopostne. W tym czytaniu wielkanocnym znaczną część stanowią mowa i modlitwa Chrystusa po Ostatniej Wieczerzy¹¹⁰.

Dzieje Apostolskie i Ewangelia według św. Jana podają wystarczający materiał do wykorzystania podczas biblijnej katechezy parafialnej organizowanej dla młodzieży już bierzmowanej, czyli katechezy mistagogicznej.

3.3.3. Uroczystość Wniebowstąpienia i Pięćdziesiątnicy

Uroczystość Wniebowstąpienia jako pierwsze czytanie zachowuje opowiadanie o tym wydarzeniu, zaczerpnięte z Dz 1, 1-11. Następnie

¹⁰⁷ Tamże, 45.

¹⁰⁸ WT-PLM 100.

¹⁰⁹ Tamże.

¹¹⁰ Tamże 101.

czytany jest fragment z Ef 1, 17-23 zatytułowany w Lekcjonarzu: „Bóg posadził Chrystusa po swojej prawicy”. Czytanie Ewangelii w każdym roku cyklu trzyletniego jest wzięte kolejno z trzech synoptyków, w roku A: Mt 28, 16-20; w roku B: Mk 16, 15-20; w roku C: Łk 24, 46-53¹¹¹.

Okres wielkanocny trwający pięćdziesiąt dni kończy się Niedzielą Pięćdziesiątnicy. Wspominane jest w tym dniu zesłanie Ducha Świętego na Apostołów, początki Kościoła oraz jego posłanie do wszystkich ludów, narodów i języków. Na Wigilię przewidziane są oddzielne czytania mszalne w liturgii słowa. Wigilia ta jest wytrwałą modlitwą zanoszoną na wzór Apostołów i uczniów, którzy przebywali jednomyślnie na modlitwie razem z Maryją, Matką Jezusa, oczekując Ducha Świętego¹¹². Na wieczorną Mszę świętą przewidziane są następujące czytania w roku A, B i C: Rdz 11, 1-9; Rz 8, 22-27 i J 7, 37-39¹¹³. Pierwsze czytanie zostało opatrzone w Lekcjonarzu tytułem: „Pomieszczenie języków przy budowie wieży Babel”. Drugie czytanie zatytułowano: „Duch przychodzi z pomocą naszej słabości”. Ewangelia nosi tytuł: „Strumienie wody żywej”. Na Mszę w dzień przewidziano następujące czytania: Dz 2, 1-11; 1 Kor, 12, 3b-7. 12-13 i J 20, 19-23. Pierwsze czytanie zostało opatrzone w Lekcjonarzu tytułem: „Wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym”. Drugie czytanie zatytułowano: „Duch Święty źródłem jedności chrześcijan”. Ewangelia nosi tytuł: „Jezus daje Ducha Świętego”¹¹⁴.

Podczas lekcji religii w szkole wielokrotnie omawiana jest uroczystość Wniebowstąpienia i Zesłania Ducha Świętego. W parafii można skoncentrować się na modlitewnym czuwaniu razem z Maryją, Matką Pana, zwłaszcza w dniach poprzedzających uroczystość Zesłania Ducha Świętego.

3.3.4. OKRES WIELKANOCNY W GODZINIE CZYTAŃ

Okres Wielkanocny trwa siedem tygodni. W tym czasie w Godzinie czytań wyznaczony jest Pierwszy List św. Piotra Apostoła od poniedziałku do soboty w Oktawie Wielkanocy¹¹⁵. W Niedzielę w Oktawie Wielkanocy, czyli w niedzielę Miłosierdzia Bożego, czytany jest frag-

¹¹¹ *Mszal z czytaniem*, 569-573.

¹¹² KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* 107.

¹¹³ *Mszal z czytaniem*, 601-607.

¹¹⁴ Tamże.

¹¹⁵ Lg 2, 433-489.

ment z Listu do Kolosan (Kol 3, 1-17)¹¹⁶. Następnie czytana jest Apokalipsa św. Jana Apostoła, od poniedziałku 2. tygodnia Okresu Wielkanocnego do soboty 5. tygodnia Okresu Wielkanocnego¹¹⁷. Od 5. niedzieli Okresu Wielkanocnego do czwartku 7. tygodnia Okresu Wielkanocnego czytany jest Pierwszy List św. Jana¹¹⁸. W piątek w 7. tygodniu Okresu Wielkanocnego czytany jest Drugi List św. Jana Apostoła¹¹⁹, a w sobotę tego tygodnia Trzeci List św. Jana Apostoła¹²⁰. W Niedzielę Zesłania Ducha Świętego czytany jest fragment z Listu św. Pawła do Rzymian (Rz 8, 5-27)¹²¹.

Wspólną celebrację Godziny czytań można podtrzymać w praktyce parafialnej. Teksty liturgii godzin mogą być uzupełnieniem do czytań mszalnych.

Zakończenie

Ogłoszony Rok Miłosierdzia winien być uwzględniony w nauczaniu katechetycznym. Miłosierdzie Boże objawia się w sakramentach i związane jest z liturgią Kościoła. Jednym z zadań katechezy biblijnej realizowanej w formie lekcji religii oraz katechezy parafialnej jest wychowanie liturgiczne. Wychowanie liturgiczne dokonuje się zwłaszcza podczas katechezy wtajemniczającej i mistagogicznej. Katecheza parafialna powinna szczególnie wprowadzać w celebrację liturgii.

W programach katechetycznych dla młodzieży po bierzmowaniu w ramach lekcji religii w szkole oraz katechezy parafialnej nie ma uwzględnionego roku liturgicznego. Warto ten brak uzupełnić zwłaszcza w ramach katechezy biblijnej w parafii. Dla młodzieży ponadgimnazjalnej można uruchomić parafialny program katechetyczny uwzględniający okresu liturgiczne. Jest to zasadne zwłaszcza w odniesieniu do okresu paschalnego, czyli najważniejszych celebracji w ciągu roku. W katechezie mistagogicznej jest miejsce na pogłębienie i ugruntowanie treści katechezy wtajemniczającej i przygotowanie do dojrzałego przeżywania świąt paschalnych, a zarazem tajemnicy miłosierdzia Bożego, która najpełniej objawiła się w odkupieńczej Męce i Zmartwychwstaniu Chrystusa.

¹¹⁶ Tamże, 500-501.

¹¹⁷ Tamże, 507-676.

¹¹⁸ Tamże, 681-777.

¹¹⁹ Tamże, 782-783.

¹²⁰ Tamże, 788-789.

¹²¹ Tamże, 800-802.

Ponieważ w katechezie mistagogicznej przekaz treści ma wyraźny charakter liturgiczny, głównymi tekstami katechezy biblijnej przygotowującej do celebracji tajemnicy Miłosierdzia będą czytania przekazywane podczas liturgii słowa w całym okresie paschalnym. Biblijną katechezę parafialną można zorganizować w ramach spotkań młodzieżowych. W odniesieniu do tekstów biblijnych występujących w liturgii, katecheza parafialna powinna nie tylko zapoznawać z sensem dosłownym (wyrazowym), ale również duchowym i pełniejszym¹²². Stąd konieczne jest stosowanie różnych metod biblijnych, wśród których w pracy parafialnej w odniesieniu do czytań mszalnych należy wyróżnić Krąg biblijny¹²³ i dzielenie się Ewangelią¹²⁴ oraz te katechetyczne metody biblijne, które pomagają odkryć kerygmat¹²⁵.

Biblical Catechesis on Mercy in Paschal Time as a Part of Mystagogical Catechesis Summary

On the occasion of the Year of Mercy, the present paper undertakes a reflection on the content of the biblical catechesis concerning mercy directed to the adolescents having received the Sacrament of Confirmation, as a contribution to the mystagogical catechesis.

Mystagogical catechesis – according to the *General Directory for Catechesis* is the stage following the receiving of the Sacraments of Initiation, which helps in both interiorization of these sacraments and incorporation into the community.

The Paschal Time which extends from Ash Wednesday to Pentecost favours the mystagogical catechesis, deepening the bond of the catechised person with Christ the Redeemer of man. It is also a great time for presenting the truth about the Divine Mercy.

Słowa kluczowe: katecheza biblijna, katecheza mistagogiczna, katecheza dla młodzieży bierzmowanej

Keywords: biblical catechesis, mystagogical catechesis, catechesis for confirmed adolescents

¹²² B. STYPUŁKOWSKA, *Biblijna formacja katechetów*, 280-281.

¹²³ Tamże, 380-381.

¹²⁴ Tamże, 383.

¹²⁵ Tamże, 355-366.

